

Handläggare
Jacob Friberg**Till**
Trafiknämnden
2026-04-23

Upprustning av Östermalmstorg. Slutredovisning

Förslag till beslut

1. Trafiknämnden beslutar att godkänna slutredovisning av projekt Upprustning av Östermalmstorg.

Gunilla Glantz
FörvaltningschefPeter Granström
AvdelningschefJohan Johansson Vanhatalo
Enhetschef

Sammanfattning

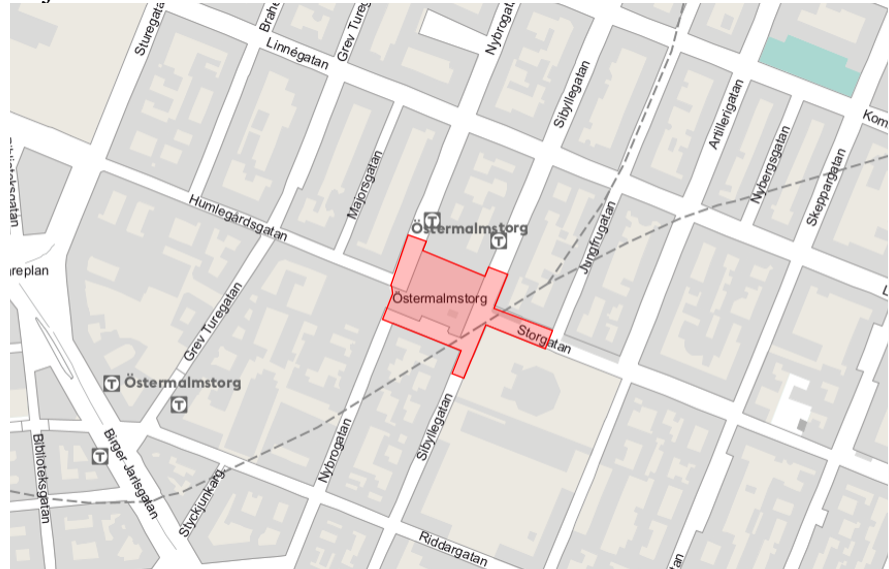
Östermalmstorg är ett centralt och välbesökt torg mitt i centrala Stockholm med gamla anor och stort kulturhistoriskt värde. Trafikkontoret har rustat torget och skapat en ljus och tillgänglighetsanpassad plats som bjuder in till vistelse. Efter många år av olika temporära byggprojekt på platsen har torget återlämnats för allmänt nyttjande.

Projektets genomförandebeslut fattades i trafiknämnden 2022-12-15 med en planerad utgift om 128 mnkr i 2022 års prisnivå. Den totala investeringsutgiften för projektet blev 113,1 mnkr i löpande priser vilket motsvarar 111,7 i fasta priser i 2022 års prisnivå. Projektet hade även inkomster om 0,9 mnkr i löpande priser vilket motsvarar 0,9 i fasta priser i 2022 års prisnivå. Kapitalkostnader i form av avskrivningar och internränta väntas uppgå till 7,4 mnkr per år och sedan minska i takt med att tillgången skrivs av.

Introduktion till projektet

Bakgrund

Östermalmstorg är ett centralt och välbesökt torg mitt i centrala Stockholm med gamla anor och stort kulturhistoriskt värde. Torget har en lång tradition som salutorg med liv och rörelse, intensiv aktivitet och genomfartstrafik. Torget har under långa perioder varit byggarbetsplats, bland annat under åren 1962-1965 när tunnelbanan byggdes under torget, under åren 2007-2008 när teatern Folkan revs, under åren 2015-2020 när Saluhallen renoverades och torgytan uppläts för en tillfällig saluhallspaviljong och nu senast under åren 2022-2023 när trafikförvaltningen utförde tätskiktsrenovering av biljetthallens takkonstruktion.

Figur 1. Kartbild över del av Östermalm som visar torgets läge och projektområdets avgränsningar markerat i rosa.

Kontoret påbörjade 2019 planering och tog fram ett första förslag till gestaltning av torget. Inför inriktningsbeslut gav trafiknämnden kontoret i uppdrag att utreda och analysera ett medborgarförslag, för att pröva dess genomförbarhet i sin helhet eller i delar. Efter utredning och bedömning presenterades ett bearbetat förslag för trafiknämnden och 2021-12-16 fattade trafiknämnden ett inriktningsbeslut (dnr T2019-00948) till en investeringsutgift om 115 mnkr. Som tillägg till beslutet gavs kontoret i uppdrag att ge allmänheten möjlighet att tycka till om förslaget genom att genomföra en medborgardialog. Dialogen ägde rum på torget i februari 2022 och återredovisades i maj 2022. Totalt inkom 553 skriftliga synpunkter. Utformningen av Östermalmstorg justerades sedan med hänsyn till synpunkterna som kom in via dialogen samt andra nya förutsättningar. I det nya förslaget bevarades fler träd, ytan för torghandel utökades och en föreslagen vattendamm utgick.

2022-12-15 fattade trafiknämnden ett genomförandebeslut (dnr T2019-00948) till en investeringsutgift om 135 mnkr.

Parallellt med kontorets upprustning av torget har en detaljplan tagits fram och antagits för en ny restaurangbyggnad i torgets nordöstra hörn och en mindre kioskbyggnad i trädraden i det sydvästra hörnet. Förberedande arbeten för byggnaderna har genomförts inom kontorets projekt. Fastighetskontoret kommer att påbörja entreprenaden för de nya byggnaderna under 2026 med ett färdigställande under 2027.

Mål och syfte

Projektets syfte var att rusta upp och tillgänglighetsanpassa Östermalmstorg för att efter många år av olika temporära byggprojekt återlämna torget för allmänt nyttjande.

Projektets mål var att med respekt för platsens historia åstadkomma ett trevligt, ljust, tryggt och trivsamt torg, som i enlighet med stadens vision ”Möjligheternas Stockholm – vision 2040”, bidrar till en mångsidig, hållbar, tillgänglig och dynamisk storstad. En viktig utgångspunkt i arbetet har varit att följa stadens strategi om offentliga rum och utforma torget så att det blir en attraktiv mötesplats, som är flexibel, lätt att nå och inbjudande att vistas på för alla.

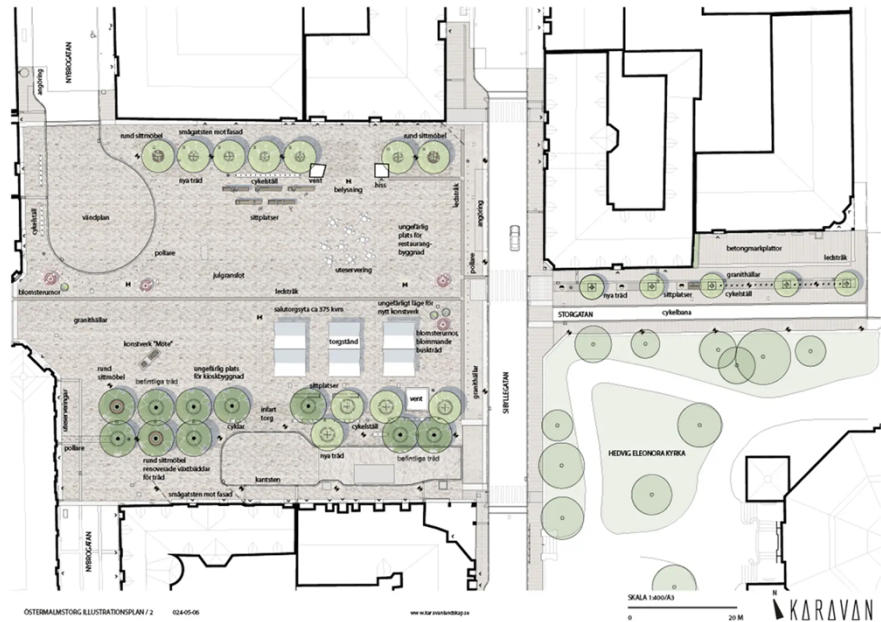
Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom trafikkontoret.

Genomförd åtgärd

Projektets innehåll

Kontoret har valt att redovisa en samlad dokumentation med före- och efterbilder i bilaga, varför ärendet i sig endast innehåller ett par bilder.

Figur 2. Illustrationsbild som visar ny utformning av torget. Ljusgröna cirklar visar nyplanterade träd, mörkgröna cirklar visar äldre träd som har växtbäddsrenoverats.

Trafik

Sibyllegatan fyller en viktig funktion för genomfartstrafik och angöring. Sträckan förbi torget har höjts upp, belagts med asfalt och försetts med hastighetsdämpande ramper i smågatsten för att stärka gångkopplingen över torget vidare mot Storgatan. Gångbanan längs gatans östra sida har justerats i höjd och delvis försetts med nya betongplattor för att förbättra tillgängligheten. Lokalgatan längs torgets norra fasad har skyltats som gågata för att kunna nyttjas av gående i hela sin bredd.

Nybrogatans anslutning norrifrån har utformats som en vändplats, dimensionerad för 12-meters lastbilar. Därmed har torgytan stängts av för fordonstrafik mellan Humlegårdsgatan och Nybrogatan i båda riktningar. På så sätt har ett sammanhållet område för gående skapats från Majorsgatan längs Humlegårdsgatan och vidare runt Saluhallen mot södra delen av Nybrogatan samt på hela torgytan. Runt vändplanen har säkerhetspollare monterats samt blomsterurnor placerats ut som hinder för obehörig trafik.

Nybrogatan söder om torget är en gågata och är tillåten endast för behörig trafik som exempelvis leveranser till verksamheter med inlastning via gatuplanet. Denna trafik får köra begränsade tider söderifrån på Nybrogatan och via lokalgatan längs torgets södra fasad och vidare ut på Sibyllegatan. Lokalgatan nås från Sibyllegatan för angöring till bostadsentréer och verksamheter dygnet runt. En mindre vändplats mitt för torgets södra fasad har också skapats för att undvika backrörelser på den södra lokalgatan.

Trafikkontoret
Infrastruktur

Fleminggatan 4
Box 8311
104 20 Stockholm
Telefon
Växel 08-508 27 200
jacob.friberg@stockholm.se
trafikkontoret@stockholm.se
Org nr 212000-0142
start.stockholm

Storgatan mellan Sibyllegatan och Jungfrugatan har byggts om till en gågata med en intilliggande separerad cykelbana med nya träd, bänkar och belysning. På detta sätt har det öst-västliga gångstråket mellan Humlegårdsgatan och Storgatan över torget förstärkts.

Träd och blomsterflor

Den tidigare trädraden på den norra delen av torget som togs ner i samband med trafikförvaltningens byte av tätskikt har ersatts med nya träd, mannaask, planterade i täta trädkar. Tre av hästkastanjerna på södra sidan har tagits ner p.g.a. skador samt för att möjliggöra infart till torgytan för räddningsfordon. Fyra nya mongoliska lindar har planterats på platsen.

Längs Storgatan har fyra befintliga lindar, som stannat i tillväxt och angripits av skadedjur, ersatts med fem nya träd, mongolisk lind, i en sammanhängande växtbädd enligt stadens standard för att skapa så goda förutsättningar som möjligt för träden.

Totalt sparades tio stora hästkastanjer. De befintliga hästkastanjerna har fått renoverade växtbäddar. Tre kastanjer och fyra lindar har därmed tagits ner totalt och dessa har ersatts med 16 nya träd, mannaask och mongolisk lind. Tunnelbanans biljetthall som ligger under en stor del av torget begränsade möjligheten att plantera ytterligare träd. På torget har stora urnor placerats ut med perenner och blommande buskträd.

Markbeläggning och tillgänglighet

Torget har fått ett sammanhängande ljust golv från fasad till fasad. Nya släta granithällar i ljusgrå/röda nyanser har lagts i fallande längder, med inslag av återbrukade hällar och med stråk av smågatsten utmed fasaderna. Storgatan har fått nya betongplattor på gångytorna och asfalt på cykelbanan. Möbleringszonen har utförts med återbrukade granithällar som tidigare låg på torget.

Ledstråk för synskadade har utförts från Humlegårdsgatan över torget till övergångsstället på Sibyllegatan mot Storgatan och parallellt med Sibyllegatan samt till hissen som leder ner till tunnelbanans biljetthall.

Möbler och utrustning

En variation av sittmöbler har placerade både i sol och skugga. Långa solsoffor med träsisar, armstöd och bekväma ryggstöd växlas med cirkulära sittbänkar kring träd. Längs Storgatan har en

dubbelsidig soffa monterats. Nya skräpkorgar och cykelställ har placerats i strategiska lägen.

Konst och belysning

Bronsskulpturen av Willy Gordon "Möte" som tidigare stod på torget har återplacerats i ungefär samma läge som tidigare. Ytterligare konstnärlig utsmyckning har utförts genom samarbete med Stockholm Konst, inom ramen för enprocentsregeln. Det nya konstverket "Vindspår" av konstnären Akane Moriyama står placerad på torgets östra del, i höjd med Storgatan. Konstverket påverkas av sin omgivning och förändras i takt med vindstyrkan, ljusskiftningar, årstider och tider på dygnet.

Torget allmänljus kommer från fyra stycken sju meter höga stolpar, med fyra lyktor på vardera stolpen, samt 14 stycken fyra meters stolpar med en toppmonterad lykta. På Storgatan har sju stycken fyra meters stolpar satts upp samt tre stycken pollarbelysningar. På Sibyllegatan har tre stycken åtta meters stolpar satts upp. Två stycken strålkastare har monterats på belysningsstolpar och belyser saluhallens fasad.

Trafikhinder/säkerhet

För att hindra genomfart av obehörig trafik och för att försvåra för potentiella terrorattacker på torget har pollare monterats runt vändplanen vid Nybrogatan, längs gränsen mellan torget och Sibyllegatan samt framför Saluhallens fasad tvärs över Nybrogatan. Pollarna har utformats enligt standard i normal stadsmiljö vid nybyggnation.

Kontoret har utfört ledningsarbeten för två stycken övervakningskameror som har monterats på två av de höga belysningsstolparna.

Torghandel

Torghandel är ett viktigt inslag och ger torget liv och rörelse året om. Sex torgståndsplatser om vardera ca 30 kvm har anordnats i halvsuggigt läge på torgets södra del. Torgstånden har fått elanslutning och tillgång till vatten via vattenpost. Utöver det så har en vattenpost och elanslutning anordnas under entreprenadtiden vid Nybrogatans vändplan för att öka flexibiliteten för torgets användning.

Ny restaurangbyggnad och kiosk

Kontoret har reserverat ytor i torgets nordöstra del för en restaurangbyggnad, med plats för uteservering och för en kioskbyggnad på södra delen av torget mellan befintliga träd. Kontoret

har utfört kanalisation för el, vatten och avlopp. Byggnaderna kommer att utföras av fastighetskontoret i en senare entreprenad. Befintlig kioskbyggnad flyttades två gånger under entreprenaden för torget och har därmed kunnat hålla verksamheten igång under hela byggtiden. Den står numera tillfälligt placerad i torgets sydöstra hörn i väntan på byggnationen av den nya permanenta kioskbyggnaden och kommer därefter att rivras.

Måluppfyllelse och konsekvenser

Måluppfyllelse

Genom skapandet av ett ljus, tillgängligt torg som bjuder in till vistelse har projektets mål och syfte uppfyllts i och med genomförandet av projektet. Den nya utformningen av torget kommer att nå sin fulla potential först 2027 när den nya kioskbyggnaden och restaurangbyggnaden med tillhörande uteservering kommer på plats, se nedan under avsnittet Tidplan.

Konsekvenser

Kontoret bedömer att utformningen har ökat tillgängligheten, tryggheten och säkerheten för stadsdelens invånare och besökare. Säkerheten har ökat, skötseln har underlättats, torget har blivit ljusare med den nya beläggningen och den nya växtligheten ökar trivseln. Ett fåtal p-platser har tagits bort vid lokalgatan på torgets södra sida.

Tidplan och genomförande

Tidplan

Entreprenadarbetet påbörjades december 2023 med rivning och förberedande arbeten och avslutades i slutet av augusti 2025. Entreprenaden blev en månad försenad på grund av tillkommande arbeten och till följd av anpassning av utförandet för att tillgodose verksamheternas behov av uteserveringar under entreprenadtiden. Torgets nya utformning beräknas att vara helt färdigställd under 2027 när den nya restaurangbyggnaden och kioskbyggnaden är klara. Dessa byggnader genomförs i ett separat projekt i regi av Fastighetskontoret.

Produktion och trafik under byggtiden

Trafiken har kunnat pågå under entreprenadtiden. Totalavstängning av Sibyllegatan har skett under några nätter när bussen inte trafikerar för att kunna utföra anslutning av VA, montering av prefabricerade ramper samt för beläggningsarbetena. Tömning av sopkassunen för saluhallen, belägen på lokalgatan söder om torget, har hanterats inom arbetsområdet i samråd med Stockholm vatten och avfalls entreprenör.

Intressenthantering och kommunikation

Projektet har berört många intressenter under byggtiden då Östermalmstorg är en plats som många nyttjar, passerar, bor och verkar i närheten av. Kommunikation och samverkan med berörda intressenter inför och under projektets genomförande har därför varit avgörande för projektets måluppfyllelse. Kontoret tog fram en plan med syftet att säkerställa proaktiv kommunikation till berörda.

Intressenterna var fastighetsägare, verksamheter och boende i närområdet, samt förbipasserande trafik såsom gående, cyklister, bil- och busstrafik och leveranstrafik. Planen har fungerat väl. Informationen om projektet har förmedlats via valda kanaler såsom möten, verksamhetsbesök, nyhetsbrev, skyltar, hemsida, störningsinformation via mejl och portanslag vid bostäder samt information via nyhetsmedier och sociala medier. Vid uppföljning med intressenterna har projektets kommunikation fått höga betyg både inför och under genomförandet.

Ekonomi och finansiering

Investering

Investeringsutgiften för projektet blev lägre än vad som uppskattades i genomförandebeslutet. I kalkylen som låg till grund för beslutet beräknades projektets totala utgifter uppgå till 128 mnkr i 2022 års prisnivå vilket motsvarar 135 mnkr i löpande priser. Investeringsutgiften för projektet blev 113,1 mnkr brutto i löpande priser vilket motsvarar 111,7 mnkr i fasta priser i 2022 års prisnivå. Projektet hade även inkomster om 0,9 mnkr från fastighetskontoret hänförligt till förberedande arbeten inför kommande projekt. Ytterligare inkomst för ledningsarbeten som kontoret utfört åt Ellevio kommer att tillräknas projektet. Uppskattningsvis kommer denna inkomst landa på ca 0,8 mnkr, men den ligger inte med i denna redovisning. Projektet har finansierats inom Stockholm Stads långsiktiga investeringsram och är genomfört inom stadens strategi för offentliga rum.

I nedanstående tabell redovisas projektet ekonomi i fasta priser i genomförandebeslutets prisnivå 2022.

Fast prisnivå	Beslutat belopp (mnkr)	Utfall i 2022 års prisnivå (mnkr)	Avvikelse (mnkr)
Utredning och projektering	9,0	7,9	1,1
Byggansvarigkostnader inkl byggledning och risk	29,0	19,9	9,1

Entreprenad	90,0	83,9	6,1
Summa utgifter	128,0	111,7	16,3
Fastighetskontoret	0,0	-0,9	0,9
Summa inkomster	0,0	-0,9	0,9
Netto	128,0	110,8	17,2

Tabell 1. Fast prisnivå 2022.

I nedanstående tabell redovisas projektets ekonomi i löpande priser.

Löpande prisnivå	Beslutat belopp (mnkr)	Utfall löpande priser (mnkr)	Avvikelse (mnkr)
Utredning och projektering	9,0	7,9	1,1
Byggansvarigkostnader inkl byggledning och risk	29,0	20,0	9,0
Entreprenad	90,0	85,2	4,8
Index	7,0	-	7,0
Summa utgifter	135,0	113,1	21,9
Fastighetskontoret	0,0	-0,9	0,9
Summa inkomster	0,0	-0,9	0,9
Netto	135,0	112,2	22,8

Tabell 2. Löpande prisnivå.

Kommentar till projektets utgifter

Nedan följer förklaringar till projektets ekonomi i löpande priser.

Projektering & utredning

Utgifter för utredning och projektering blev något lägre jämfört med beräkning i genomförandebeslutet. Avvikelsen jämfört med genomförandebeslutet blev 1,1 mnkr.

Byggaktörsutgifter inkl. byggledning och risk

Byggaktörsutgifterna blev lägre än planerat, vilket förklaras med att stor del av de identifierade riskerna inte föll ut. Avvikelsen jämfört med genomförandebeslutet blev minus 9,0 mnkr.

Entreprenad

Projektets planerade åtgärder utfördes enligt tidplan. Utfallet blev 4,8 mnkr lägre än beräknat belopp i beslutet vilket till övervägande del beror på att antaget anbud var lägre än vad kalkylen inför genomförandebeslutet visade.

Driftkostnader

De utförda åtgärderna medför inte några större ökade driftkostnader eftersom torgytan inte har blivit större.

Projektet beräknas medföra ökade kapitalkostnader med sammanlagt cirka 7,4 mnkr från och med år 2026.

Kapitalkostnaderna som avser avskrivningar med en preliminär genomsnittlig avskrivningstid om 30 år och intern ränta om 2,8 procent minskar därefter successivt med gjorda avskrivningar.

Projektet har inga ej aktiverbara utgifter.

Risk/Osäkerhet

I underlaget till genomförandebeslutet identifierade kontoret risker med höga anbud på grund av rådande marknadsläge, samt risk för tillkommande arbeten eftersom relationshandlingar från trafikförvaltningens tätskiktsarbeten inte fanns tillgängliga när detaljprojekteringen påbörjades. De identifierade riskerna föll inte ut, anbuden var lägre än bedömningen i kalkylen och tillkommande arbeten har främst rört hantering av okända ledningar och otjänliga överbyggnadslager som behövts ersättas med nya. Hantering av verksamheternas behov av tillgång till ytor på allmän platsmark inom entreprenadområdet under entreprenadtiden har dock medverkat till ökade kostnader.

Lärdomar

En mer genomgripande analys av framför allt verksamheternas behov av att nyttja allmän platsmark, för exempelvis uteserveringar, inom arbetsområdet hade behövts göras innan entreprenadupphandlingen.

Eftersom vändplanen, kantstenen och torgets ytor har utförts med samma nyans på granitstenarna är nivåskillnaden mellan torgytan och vändplanen svår att upptäcka och folk har snubblat på kantstenen. Kontoret planerar för att utföra kontrastmarkeringar på kantstenen runt vändplanen.

Detaljplanearbetet för de nya byggnaderna på torget skulle ha kunnat påbörjats tidigare så att entreprenaden för dessa delvis hade kunnat genomföras parallellt med torgupprustningen, vilket hade minskat störningen för allmänheten. Tidplanen för detaljplanearbetet låg dock inte till fullo inom trafikkontorets kontroll.

Slut

Bilagor

1. Upprustning av Östermalmstorg. Slutredovisning, fotografier.